

Medi

Programa de **medi d'Andorra** d'educació maternal de **Formació Andorrana**

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

Programa de **medi d'Andorra** d'educació maternal de **Formació Andorrana**

Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior

Govern d'Andorra

Programa de medi d'Andorra d'educació maternal de Formació Andorrana

Aquest programa correspon a l'annex II del Decret del 21-07-2021 de publicació dels programes de les àrees d'aprenentatge d'educació maternal de Formació Andorrana

Coordinat per: Salvador Sala, cap de l'Àrea d'Ordenament Curricular

Grup de redacció del programa:

Joan Pagès, catedràtic emèrit del Departament de Didàctica de la llengua, la literatura i les ciències socials de la Universitat Autònoma de Barcelona

Antoni Santisteban, professor titular del Departament de Didàctica de la llengua, la literatura i les ciències socials de la Universitat Autònoma de Barcelona

Mercè Vázquez, tècnica de l'Àrea d'Ordenament Curricular, coordinadora del grup de redacció

Disseny: www.pixelconcepte.com

ISBN: 978-99920-0-917-8

Dipòsit legal: AND.202-2021

Adreça i contacte:

Àrea d'Ordenament Curricular
Ministeri d'Educació i Ensenyament Superior
Avinguda Rocafort, 21-23.
AD600 Sant Julià de Lòria
www.educacio.ad

Índex

<u>Introducció</u>	<u>6</u>
<u>Competències específiques</u>	<u>8</u>
C1. Situar-se en l'espai proper i en el temps	9
Criteris d'avaluació	12
Expectatives d'avaluació.....	12
C2. Explorar qüestions socials del seu entorn	12
Criteris d'avaluació	15
Expectatives d'avaluació.....	15
<u>Recursos d'aprenentatge.....</u>	<u>15</u>
Bloc 1. Jo i les altres persones	16
Bloc 2. Medi i societat	19
Bloc 3. Identitats, memòries i cultura.....	22
<u>Quadres de síntesi.....</u>	<u>24</u>
Quadre de síntesi de la C1	25
Quadre de síntesi de la C2	26

Introducció

El programa de medi d'Andorra d'educació maternal de Formació Andorrana proposa el desenvolupament de dos competències i tres blocs de recursos. La primera competència pretén que l'alumnat assoleixi les capacitats i els coneixements necessaris per situar-se en el seu espai i en el seu temps. S'ha de saber orientar en els seus espais i en els seus recorreguts habituals, i ha d'identificar els canvis i les continuïtats dels paisatges andorrans. Amb relació a la temporalitat, s'ha de situar en el seu temps i utilitzar les convencions socials del temps en el seu context familiar i social. La segona competència pretén desenvolupar les capacitats i els coneixements dels alumnes perquè explorin qüestions socialment vives del seu medi, plantegin preguntes i identifiquin problemàtiques sobre el seu entorn proper, i imaginin solucions o alternatives a aquests problemes socials.

Quant als recursos es plantegen tres blocs. Un primer bloc sobre el paper individual i col·lectiu de les persones en la seva participació ciutadana. Totes les persones som iguals i diferents, tothom té una identitat i la diversitat caracteritza la nostra vida en els diferents grups socials als quals pertanyem, en els quals hem de saber organitzar-nos i conviure en pau. Un altre bloc tracta sobre el medi on es desenvolupa la nostra vida, a casa, a l'escola o a la parròquia, així com de les normes i els usos dels espais públics. També cal identificar els paisatges naturals i urbanitzats d'Andorra i com han canviat al llarg del temps. Un tercer bloc proposa un recorregut per la memòria i la cultura, començant per la història personal i familiar, les etapes de la vida, les festes i el calendari escolar, els canvis estacionals i les festes tradicionals, les cançons, les rondalles, etc., que són part del nostre patrimoni i que s'han de conservar.

Competències específiques

La primera competència fa referència a la construcció de l'espai i el temps per part dels nens i nenes. Es pretenen desenvolupar les capacitats i els coneixements necessaris perquè l'alumnat pugui situar-se en el seu espai i en el seu temps. Per un costat, la construcció de l'espai es fa a partir de les referències a l'entorn proper on es desenvolupa la vida dels nens i nenes. Per un altre costat, la construcció del temps es fa a partir dels seus records i expectatives, és a dir, de la seva representació del passat i del futur. L'infant viu en un espai i fa recorreguts cada dia, per exemple de casa a l'escola, espais i recorreguts dels quals va prenent consciència, des de l'espai que es defineix a partir del seu cos, els espais familiars, locals, etc., sobre els quals van bastint una sèrie de referències per orientar-se. L'infant també compren com passa el temps, el canvi d'estacions, les coses que canvien i les que perduren. El paisatge d'Andorra és un element que ens permet analitzar l'espai i el temps, a través dels canvis en el paisatge natural o urbanitzat i de la seva futura evolució.

La segona competència pretén desenvolupar en els alumnes les capacitats i els coneixements necessaris per explorar qüestions socialment vives, és a dir, identificar problemes socials del medi, plantejar preguntes i fomentar la curiositat davant del món, i valorar les causes i els efectes o l'actitud dels protagonistes. A més a més, han de poder proposar solucions o alternatives a les situacions que es presenten. La interpretació de qüestions socialment vives en aquest nivell educatiu se situa en els fenòmens que es viuen a l'escola, la família i els espais més propers com ara el barri i la parròquia. Valorar situacions en aquests espais i proposar alternatives als problemes són aspectes de la preparació per al desenvolupament del pensament crític i creatiu. A l'últim, la identificació, valoració i solució de problemes socials a l'abast dels infants han de ser indissociables de l'educació per al compromís i la responsabilitat amb la comunitat, de la qual es forma part i en la qual els infants participen com a part de la ciutadania, amb drets i deures.

A més, per fomentar el desenvolupament d'una cultura i d'una ciutadania democràtica s'han destacat els aspectes de tot el programa que hi estan relacionats, és a dir, totes aquelles actituds, pràctiques i valors democràtics. En efecte, s'indiquen al llarg del programa, amb el símbol que representa el model competencial del Marc de referència de competències d'una cultura democràtica del Consell d'Europa, tots aquells aspectes relacionats amb la formació d'una ciutadania activa i responsable, amb consciència crítica, capaç de respectar els altres, col·laborar pel bé de la col·lectivitat i participar en una societat democràtica i plural¹.

¹ La relació amb les competències d'una cultura democràtica s'indica amb el símbol següent:

C1. Situar-se en l'espai proper i en el temps

Aquesta competència té com a finalitat fer progressar l'alumne en la percepció de l'espai i del temps independent de la pròpia persona, és a dir, crear les primeres referències espacials i temporals que l'ajudin a situar els seus records i el seu demà, moure's i orientar-se en l'espai. Aquesta competència se centra en l'aprenentatge de les dimensions espacial i temporal de la vida de les persones i de les societats, dos aspectes clau en el desenvolupament de la personalitat i la socialització.

L'infant es mou i es relaciona en espais concrets dels quals va prenent consciència a través dels sentits, començant pel seu cos i pels espais familiars i seguint pels espais locals on es desenvolupa la seva vida. Aprèn a orientar-se en els espais habituals, a ubicar-se, a considerar punts de referència concrets i sistemes de coordenades que fan possible una bona percepció espacial.

Situar-se en el temps implica necessàriament utilitzar les convencions socials del temps, fer ús dels primers elements estables de la cronologia que regeix la vida quotidiana. L'aprenentatge de les convencions socials del temps permet a l'alumne construir fites temporals, comprendre les relacions temporals i distingir el passat proper i el llunyà. En definitiva, tots els aspectes importants que li permetran establir relacions entre present, passat i futur³.

El canvi i la continuïtat formen part de la vida de les persones i del seu entorn. Amb aquesta competència, l'alumne pren consciència de com ha evolucionat i com s'ha transformat el medi andorrà on viu, i que en el futur continuarà canviant. I ho fa identificant quins són els elements característics del paisatge andorrà, els elements naturals i urbans d'aquest paisatge, així com els aspectes que indiquen canvis perquè són nous fa més o menys temps, i aquells que mostren permanència perquè es mantenen des de fa molts anys⁴.

³ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

⁴ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES DE LA C1

L'orientació en l'espai viscut s'inicia amb categories com sobre-sota, dalt-baix, prop-lluny, dins-fora, davant-darrere, i continua amb la categoria dreta-esquerra i amb categories més geogràfiques relacionades amb la posició del Sol i els punts cardinals. També amb la representació d'espais de manera gràfica, en forma de dibuixos o de petits plànols de la casa o l'aula on s'han d'ubicar objectes i localitzar-los. Al final de l'educació maternal es pot començar a utilitzar mapes i plànols a escala amb la intenció d'identificar-hi el lloc on s'ubica l'escola, el barri, el poble o la ciutat i els principals indrets geogràfics de l'entorn⁵.

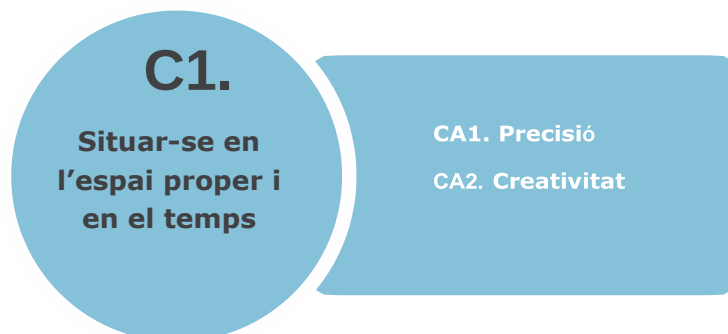
El desenvolupament de la temporalitat també s'ha de fer vinculat a la vida de l'alumne, als horaris diaris, setmanals, anuals i a les estacions de l'any, que, per exemple, es poden relacionar amb la manera de vestir-se. Les categories temporals que han de desenvolupar en aquesta etapa són les següents: a poc a poc - de pressa, abans-ara, fa temps - fa poc temps, al mateix temps, després, matí-tarda-nit, dies de la setmana, mesos i estacions de l'any, i any en què viuen.

Els nens i les nenes perceben de ben petits situacions que es repeteixen de manera sistemàtica (menjar, dormir) i situacions que canvien (els espais de la llar i els de l'escola). Els nens i les nenes han de descriure els canvis i les continuïtats, situar-los en un espai i en un temps, i ordenar-los en relació amb situacions que han passat abans o després o que passen alhora. A més, han d'aprendre a identificar els canvis i les continuïtats utilitzant evidències senzilles; per exemple, el seu nom no canvia però ells han canviat en relació amb l'any passat -evidència: fotografies-; el pati és el mateix però la vegetació de la tardor i la de la primavera són diferents -observació directa-; quan l'avi era petit no hi havia ordinadors a casa seva -font oral. I han de fer comparacions assenyalant com eren abans i com són després les coses que canvien (els vestits d'estiu o d'hivern) i buscant alguna raó del canvi.

⁵ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 12, "Habilitats d'escolta i observació".

Criteris d'avaluació de la C1

Expectatives de final de cicle de la C1

Al final de l'educació maternal, quan l'alumne se situa en l'espai proper i el seu temps **localitza amb precisió elements del seu entorn proper i identifica els trets característics dels diferents paisatges propers, els seus elements naturals i socials, però també els canvis i les continuïtats en el seu entorn, en les persones que l'envolten i en ell mateix⁶.**

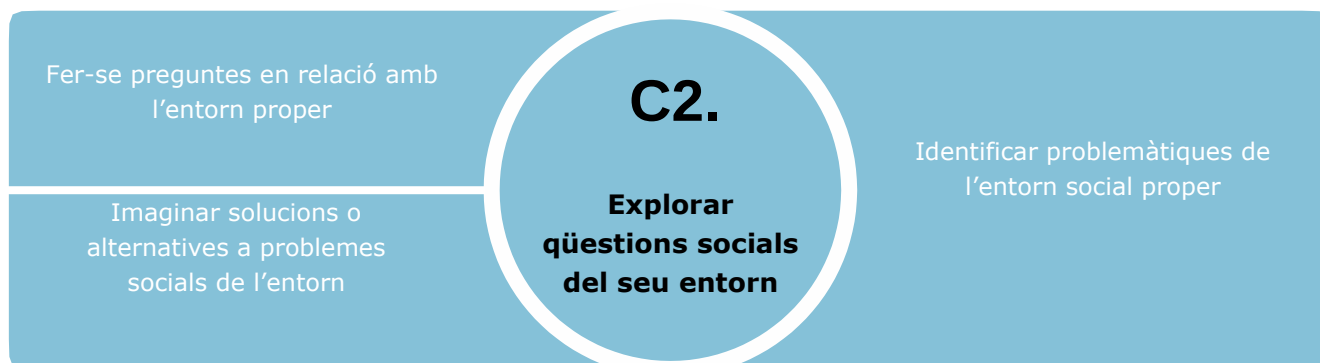

L'alumne també fa un ús precís dels conceptes espacials a l'hora de descriure i comparar el paisatge conegut i dels conceptes temporals tenint en compte la successió de fets i la simultaneïtat a l'hora de narrar la història familiar o local.

En aquestes narracions l'alumne mostra la seva creativitat, hi ho fa quan incorpora fets del passat que encara són presents avui en dia, però també quan l'alumne imagina i fa prospectiva sobre el seu futur o les possibles evolucions del seu entorn més proper.

⁶ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

C2. Explorar qüestions socials del seu entorn

A partir de l'exploració, la descoberta i la reflexió sobre qüestions socials⁷ es pretén iniciar l'alumne en la vida de la comunitat més propera, que prengui consciència de com és el seu entorn, de quines coses el caracteritzen i de com són les persones que l'habiten. És a dir, fomentar la curiositat de l'alumne davant del món, que aprengui a conviure amb les altres persones i es comprometi en la solució del que passi en el seu entorn proper. El món en aquest nivell educatiu és l'escola, la família i els espais més propers, com ara el barri i la parròquia.

Explorar les qüestions socialment vives que són presents a l'entorn i el caracteritzen comporta, en aquest nivell educatiu, aprendre a qüestionar-se aspectes problemàtics del seu entorn i de la vida que fem en aquests entorn, també els digitals. Fomentar la curiositat és fonamental perquè l'alumne desenvolupi un pensament autònom, crític i creatiu sobre les qüestions socialment vives presents en el seu entorn⁸.

L'alumne identifica i verbalitza els problemes del seu entorn social i els classifica i ordena segons els seus protagonistes, segons les seves causes i les seves conseqüències, i segons l'impacte que tenen en el seu entorn i en les persones que l'habiten.

Explorar qüestions socialment vives vol dir també imaginar solucions o alternatives a aquestes qüestions i als problemes propers⁹. L'alumne identifica dins d'aquest procés l'existència de punts de vista, de solucions i d'alternatives diferents de la pròpia, i aprèn a buscar acords quan la solució depengui del pacte o del consens entre els participants¹⁰. Amb aquesta competència, l'alumne desenvolupa el compromís i la responsabilitat amb la comunitat de què forma part, amb altres persones i cultures que conviuen a Andorra¹¹.

⁷ Quan es parla de qüestions socials, es refereix a qüestions socials actuals, qüestions controvertides, problemes socials i fenòmens.

⁸ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica: 10, "Habilitats d'aprenentatge autònom" i 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

⁹ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

¹⁰ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica: 16 "Habilitats de cooperació" i 17, "Habilitats de resolució de conflictes".

¹¹ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica: 6, "Consciència cívica" i 7, "Responsabilitat".

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES DE LA C2

El procés de treball amb qüestions socialment vives al nivell educatiu d'educació maternal ha de començar per ensenyar als alumnes a formular-se preguntes sobre el seu entorn, sobre les problemàtiques que els afecten. Aquestes problemàtiques, aquestes qüestions, han d'anar necessàriament lligades a la realitat a través de problemes quotidians de l'escola, de la família, del barri i de la parròquia plantejats pels mateixos alumnes, deduïts de les experiències explicades, per exemple, al moment de la rotllana, o dins l'aula.

Fomentar la curiositat és fonamental per aprendre a formular-se preguntes. Els nens i les nenes de maternal pregunten sovint "I això per què?" davant del que no entenen. Cal aprofitar aquesta circumstància per ajudar-los a formular-se preguntes i a identificar problemes.

Els problemes que es poden treballar tenen relació amb la quotidianitat, amb el joc, amb els companys o amb els germans. L'alumne ha de reflexionar sobre el problema, les seves raons i els seus protagonistes, i ha d'intentar posar-se en la pell d'ells per comprendre les raons per les quals han fet el que han fet¹².

Els alumnes tenen opinions sobre els fets que succeeixen al seu voltant i que els afecten directament; un infant de cinc o sis anys pot arribar a intuir i saber allò que és just o injust, encara que no arribi a verbalitzar-ho d'aquesta manera. En aquest sentit, la feina del mestre cal que s'orienti a fonamentar aquestes opinions desenvolupant les seves capacitats per tractar la informació: identificar-la, ordenar-la, classificar-la i donar-hi sentit dins d'un relat propi¹³.

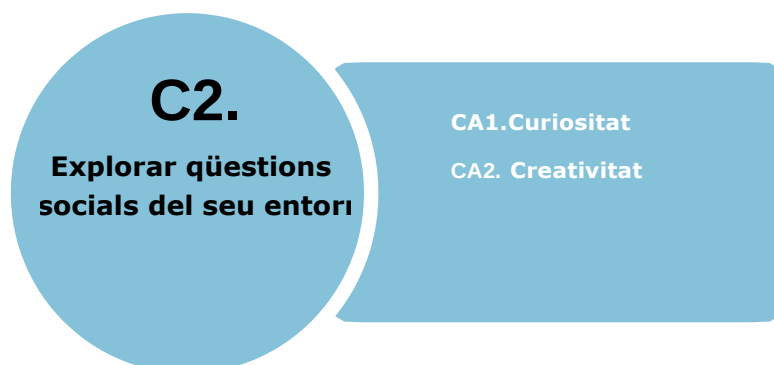
També tenen capacitat per pensar alternatives i solucions als problemes quotidians, sobretot si en són protagonistes. Es tracta que pensin que els problemes no succeeixen perquè sí i que no necessàriament han de passar de la mateixa manera. És a dir, que hi ha maneres diferents de fer front a les qüestions socialment vives o als problemes que vivim en el nostre entorn.

¹² Es relaciona amb les competències de cultura democràtica: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític" i 13, "Empatia".

¹³ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

Criteris d'avaluació de la C2

Expectatives de final de cicle de la C2

Al final de l'educació maternal, quan l'alumne explora amb curiositat qüestions socials del seu entorn més proper planteja preguntes sobre els problemes que observa en el seu entorn, orientades a esbrinar els seus aspectes fonamentals: quins són els principals protagonistes, les causes i els efectes que els defineixen i que li permeten construir el seu relat sobre una situació de la seva quotidiana que l'afecta¹⁴.

Igualment, l'alumne imagina possibles solucions de manera creativa a les problemàtiques plantejades orientades a la millora de la convivència, de l'entorn¹⁵.

¹⁴ Es relaciona amb les competències de cultura democràtica: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític"; 12, "Habilitats d'escolta i observació", i 20, "Coneixement i comprensió crítica del món".

¹⁵ Es relaciona amb la competència de cultura democràtica: 11, "Habilitats analítiques i de pensament crític".

Recursos d'aprenentatge

Els recursos d'aprenentatge s'han distribuït en tres blocs. Un primer bloc fa referència a la consciència individual com a persona i a la convivència amb altres persones, amb les quals es comparteixen espais públics i normes per a la vida en comú. S'ha de partir de la definició de la pròpia identitat i prendre consciència del que tenim en comú amb les altres persones i d'allò que ens fa diferents, perquè la diversitat és una característica inherent als éssers humans. Un aprenentatge fonamental és comprendre la naturalesa i l'origen dels estereotips i prejudicis. L'aprenentatge de la diferència comença per la comprensió de la diversitat en els tipus de famílies que hi ha. Dins de la família s'analitzaran els rols i les responsabilitats dels seus membres, les professions, les normes... Altres aspectes d'aquest bloc són els drets i deures democràtics a l'aula o a l'escola, les normes en altres espais públics on es desenvolupa la vida de nens i nenes, els serveis públics i les actituds positives i negatives dels usuaris, les normes de circulació, etc.

Un segon bloc analitza el medi i la societat en què vivim, començant per l'entorn més proper, com ara la casa, la seva estructura, les representacions gràfiques de l'habitatge i el recorregut de casa a l'escola. Quant a la parròquia, es planteja l'estudi de les característiques del seu territori i la idea de pertinença a la parròquia, de responsabilitat. Quant als paisatges d'Andorra, es comença per la identificació de diferents tipus de paisatges, naturals o urbans, així com el tipus de transformació que s'ha produït per l'acció de les persones sobre el medi, pel poblament del territori, per les activitats econòmiques o per la construcció de comunicacions. Pel que fa al paisatge natural, cal valorar el coneixement de la flora i la fauna d'Andorra. En últim terme, es proposa un aprenentatge basat en la valoració dels recursos naturals i en el seu consum responsable.

Un tercer i últim bloc de recursos fa referència a la memòria i a la cultura andorranes, començant per la història personal i familiar de cada nen o nena, que en conjunt formen la història d'Andorra com un gran mosaic que cobra forma en la diversitat i que es reconeix a partir d'unes tradicions comunes andorranes, en les festes populars, els jocs tradicionals, les cançons, les rondalles populars, etc., tradicions que es van enriquir amb nous elements culturals a partir dels canvis socials actuals. Cal formar en actituds de valoració del patrimoni material i immaterial. Cal també un aprenentatge d'una sèrie de procediments; per exemple, fer un ús correcte del calendari o construir un relat oral sobre alguns aspectes del nostre passat, ja sigui de la història familiar o sobre les nostres experiències en la nostra comunitat més propera.

Bloc 1. Jo i les altres persones

En el bloc 1, es comença per plantejar l'autoconeixement personal per passar després a la idea de comunitat. L'objectiu és que els nens i nenes prenguin consciència que tots som iguals i, a la vegada, diferents. Això vol dir que la diversitat és una gran riquesa humana, però que la convivència s'ha de basar en unes normes i uns drets i deures que són iguals per a tothom. Els nens i nenes se situen en el seu entorn social a partir del seu cos i de la seva pròpia imatge, defineixen la seva identitat per prendre consciència després de l'altra persona, de l'alteritat. En aquest procés, hem de plantejar l'existència d'estereotips i prejudicis, per exemple a partir dels rols de gènere. Un apropament a la diversitat és l'estudi de la diversitat familiar. Aquest tema ens permet acostar-nos al concepte de diferència a partir de la pròpia experiència i coneixement de l'entorn. També ens permet analitzar els rols i les responsabilitats dels membres de la família, les ocupacions i professions familiars, així com les normes de casa.

Ens interessa l'estudi d'una comunitat com l'escola, que ens permet abordar recursos relacionats amb la seva organització i funcionament, i comprendre els mecanismes i les relacions de poder en aquesta institució. Podem analitzar les activitats que s'organitzen i qui hi participa, com les celebracions i els actes culturals. També podem valorar el paper de cada persona a l'escola i a l'aula, així com els drets i deures de l'alumnat, en la seva convivència amb els companys i companyes, en el respecte per les normes, i com poden participar en les decisions que es prenen a l'escola. Un treball semblant el podem fer sobre la nostra parròquia; per exemple, quines són les funcions de la meua parròquia, com s'organitza com a institució col·lectiva, els serveis públics que ens proporciona la parròquia i quines són les professions de la parròquia.

Bloc 1. Jo i les altres persones

FETS I CONCEPTES
Tots iguals, tots diferents
El cos i la pròpia imatge
Identitat sexual
Els estereotips i els rols de gènere
La família i la diversitat familiar
Famílies diverses
Rols i responsabilitats dels membres de la família
Ocupacions i professions familiars
Les normes de casa
L'escola i l'aula de medi d'Andorra
L'escola i l'aula: els diferents espais i les seves funcions
El paper de cada persona a l'escola i a l'aula
Els meus drets i deures per a la convivència
La meua parròquia

El territori de la meva parròquia i les diferents funcions dels espais que la configuren
Els espais públics i les normes que fan possible la convivència (p. e., normes per a la circulació de persones i cotxes)
Serveis i professions de la parròquia

PROCEDIMENTS

Indagació, plantejament de problemes i preguntes

Formulació de preguntes orientades a la recerca
Recollida d'informació

Anàlisi i interpretació crítica de la informació

Classificació de la informació en funció del seu origen (p. e., personal, familiar, local, etc.)
Descripció de les característiques personals pròpies i d'altres persones
Descripció de les característiques físiques i de les funcions dels espais que formen part del propi habitatge familiar, escola o parròquia
Descripció de les rutines de la vida quotidiana a partir de la pròpia realitat i de la comparació amb altres realitats
Comparació de les normes de convivència vigents a casa, a l'escola, a la classe o als espais públics
Identificació de les diferents relacions de parentiu i rols que hi ha en els diferents nuclis familiars presents a l'aula

Comunicació, debat i argumentació

Valoració crítica dels estereotips de gènere presents en l'entorn habitual dels alumnes
Valoració crítica de la necessitat de les normes per a la convivència cívica

ACTITUDS I VALORS

Respecte envers la pluralitat d'identitats i de tipus de família
Valoració positiva de les normes de convivència
Refús de les desigualtats i de les injustícies presents en l'entorn proper

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Cal plantejar activitats per a la indagació sobre problemes en l'entorn més proper i conegut on viu l'infant, i cal fomentar el plantejament de preguntes relacionades amb els diferents grups o comunitats de convivència en els quals l'alumne es desenvolupa, com ara la família, l'escola, l'aula i la parròquia. La indagació a partir de les preguntes ha de començar amb la recollida d'informació, l'ordenació i classificació de la informació, la descripció de les característiques de les persones que conviuen i les seves relacions, per exemple, a la família, a l'escola o a la parròquia, l'anàlisi de les normes i la seva comparació amb altres realitats.

En la comunicació final que puguin fer els alumnes del seu treball, s'hi pot incloure una valoració i representació crítica dels rols que es desenvolupen, per exemple els rols de gènere, dels estereotips i prejudicis que hi ha, de les desigualtats o injustícies que hagin pogut observar, del paper i funcionament de les normes i del respecte per la pluralitat d'identitats..

Bloc 2. Medi i societat

En el segon bloc es proposa treballar aspectes del medi social com a espai on es desenvolupen la majoria d'activitats dels nens i nenes, i com a paisatge. Es proposa analitzar espais com la casa, l'escola i els llocs freqüentats. Pel que fa a la casa, se'n pot treballar l'estructura i la representació gràfica, com ara mitjançant plànols i fotografies reals, i amb distintes perspectives aèries. També es proposa treballar el recorregut de casa a l'escola, com a exercici cognitiu de reconstrucció d'espais significatius en la memòria. Amb relació a la parròquia, es pot treballar el seu territori i els espais públics, així com l'ús, o el mal ús, que es fa d'aquests espais que compartim. Amb relació al paisatge, cal identificar els diferents paisatges d'Andorra, la seva flora i fauna i els diferents elements que caracteritzen els paisatges naturals i socials, així com l'acció de les persones sobre el medi i l'ús que es fa dels recursos naturals, per exemple de l'aigua. Cal educar per a un consum responsable.

A través de l'estudi de l'espai es proposa d'aprendre a comprendre el pas del temps; per exemple, observant l'evolució de les estacions de l'any i les transformacions en els éssers vius. El cicle vital d'animals i plantes d'Andorra permet que els nens i les nenes puguin comprendre el canvi i la continuïtat. Aquests coneixements han d'anar acompanyats d'una educació mediambiental, de defensa dels elements naturals de l'entorn i dels espais socials que són públics, de respecte i cura envers els éssers vius. La natura és també una part del nostre patrimoni, així que els recursos que ens ofereix no es poden malgastar, sinó que n'hem de fer un ús racional.

Bloc 2. Medi i societat

FETS I CONCEPTES
Els espais familiars: casa, escola i espais freqüentats
Les funcions dels espais a casa, a l'escola i a la parròquia L'estructura i la representació de la casa i de l'escola El recorregut de casa a l'escola
La parròquia
Característiques del territori de la parròquia Característiques i funcions dels espais públics Usos i mals usos dels espais públics
El paisatge d'Andorra
La identificació dels diferents paisatges d'Andorra La flora i la fauna d'Andorra L'acció de les persones sobre el medi: elements naturals i elements socials presents en el paisatge andorrà L'aprofitament i el malbaratament dels recursos naturals (per exemple, el consum responsable de l'aigua, d'on venen els aliments que consumim i a on van els aliments que no mengem)
El pas del temps i l'entorn

Les estacions de l'any i els éssers vius d'Andorra
El cicle vital d'animals i plantes d'Andorra

PROCEDIMENTS

Indagació, plantejament de problemes i preguntes

Formulació de preguntes orientades a la recerca
Recollida d'informació

Anàlisi i interpretació crítica de la informació

Localització d'elements (dibuixats o fotografiats) sobre el terreny (mitjançant l'observació directa) o sobre altres suports (plànol, maqueta, croquis)
Classificació de la informació sobre l'espai en funció de l'escala a la qual fan referència
Descripció de les característiques del paisatge i distinció d'elements naturals i humans presents en el paisatge
Comparació de l'espai viscut i l'espai llunyà (per exemple, altres pobles, quarts, barris, carrers, etc.)
Identificació de l'ús que es fa dels recursos naturals
Descripció i representació de les característiques físiques i funcionals d'animals i plantes presents a Andorra
Identificació en els éssers vius dels canvis fruit del pas del temps
Identificació dels canvis estacionals de l'entorn d'Andorra i com afecten les persones i els seus costums

Comunicació, debat i argumentació

Valoració crítica de l'ús que es fa dels recursos naturals i de l'impacte sobre la vida de les persones
Relació entre les estacions de l'any, el temps meteorològic i les vestimentes

ACTITUDS I VALORS

Respecte i defensa dels elements de l'entorn i dels espais públics
Respecte i cura envers els éssers vius
Valoració de la necessitat d'un ús racional dels recursos

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

Una estratègia fonamental per a la consecució d'aprenentatges significatius és l'observació dels espais coneguts, del territori i del paisatge i la recollida d'informació sobre el terreny, a partir de l'observació directa amb dibuixos o fotografies i a partir d'altres suports indirectes com ara plànols o maquetes. Amb relació als paisatges, s'ha d'ensenyar a distingir la diversitat d'elements que els caracteritzen, com ara elements naturals i socials, elements nous i antics, elements que han canviat i que canviaran, i fixos i provisionals. Els nens i les nenes poden començar a comparar el seu espai viscut i els seus paisatges familiars amb altres espais i altres paisatges diferents, amb altres pobles, barris, carrers, comunitats, etc.

Les estratègies relatives a la representació de l'espai i al seu reconeixement per part dels alumnes es poden plantejar comparant representacions gràfiques amb fotografies reals, per identificar els espais i les seves característiques des de diferents angles de visió o punts de vista. La representació de paisatges es pot treballar a partir de dibuixos, murals i també maquetes, per fomentar la creativitat de l'alumnat. En el paisatge es poden representar els éssers vius que també en formen part, els animals i les plantes d'Andorra. Les relacions entre els canvis estacionals i les persones -que també formem part del paisatge- es poden treballar a partir de la indumentària que portem en cada estació o segons els fenòmens meteorològics, així com a partir dels costums associats al tipus de meteorologia en cada època de l'any.

Bloc 3. Identitats, memòries i cultura

El tercer bloc del programa tracta aspectes de la nostra memòria i del nostre passat històric que han donat lloc a la nostra cultura. El concepte de cultura no és un concepte estàtic i acabat, sinó dinàmic i en contínua transformació. Una primera aproximació al paper de la memòria és la història personal i familiar, l'origen de la nostra família i les etapes de la vida dels seus membres, els avis i els pares. El pas del temps també es pot treballar a partir de les festes i el calendari escolar o les relacions entre els canvis estacionals i les festes tradicionals. Les tradicions es poden abordar a partir de les festes que hi estan associades, i també a partir dels costums de celebració o dels menjars.

L'estudi del passat familiar o dels canvis en l'entorn ajuda a construir la temporalitat per part dels infants, a comprendre els canvis i continuïtats, a relacionar el passat amb el present. L'estudi del passat ha d'incloure la memòria personal i col·lectiva, la valoració de les festes i tradicions, i el respecte per totes les manifestacions culturals; per exemple, els jocs tradicionals, les cançons, les rondalles populars i els contes. Aquests aspectes de la cultura popular també formen part del patrimoni immaterial que cal preservar. En aquest sentit, cal tenir present també la diversitat cultural.

Bloc 3. Memòria i identitat

FETS I CONCEPTES
La història personal i familiar
L'origen de la meva família Les etapes de vida i els canvis
Les festes i el calendari escolar
Els canvis estacionals i les festes tradicionals Les tradicions associades a les festes (p. e., l'arbre de Nadal, les castanyes i la mona de Pasqua). I les tradicions d'altres cultures presents a Andorra
Cultura i lleure
Les festes populars, els jocs tradicionals, les cançons i les rondalles populars
PROCEDIMENTS
Indagació, plantejament de problemes i preguntes
Formulació de preguntes orientades a la recerca Recollida d'informació
Anàlisi i interpretació crítica de la informació
Localització de fets propers en una línia de temps simple (p. e., ahir, avui, demà) Identificació de l'origen i final de les festes a partir de l'ús del calendari Comparació de les celebracions d'altres cultures i la pròpia Classificació de les etapes d'un esdeveniment viscut o evocat establint una relació de successió (abans/després) i de simultaneïtat (al mateix temps)

Comunicació, debat i argumentació

Relat oral de les activitats festives o gastronòmiques

Relat oral dels canvis en algunes de les principals celebracions andorranes

Relat oral dels jocs tradicionals, cançons i rondalles populars andorranes

ACTITUDS I VALORS

Curiositat per les festivitats i les tradicions associades

Respecte per totes les manifestacions culturals

ORIENTACIONS DIDÀCTIQUES

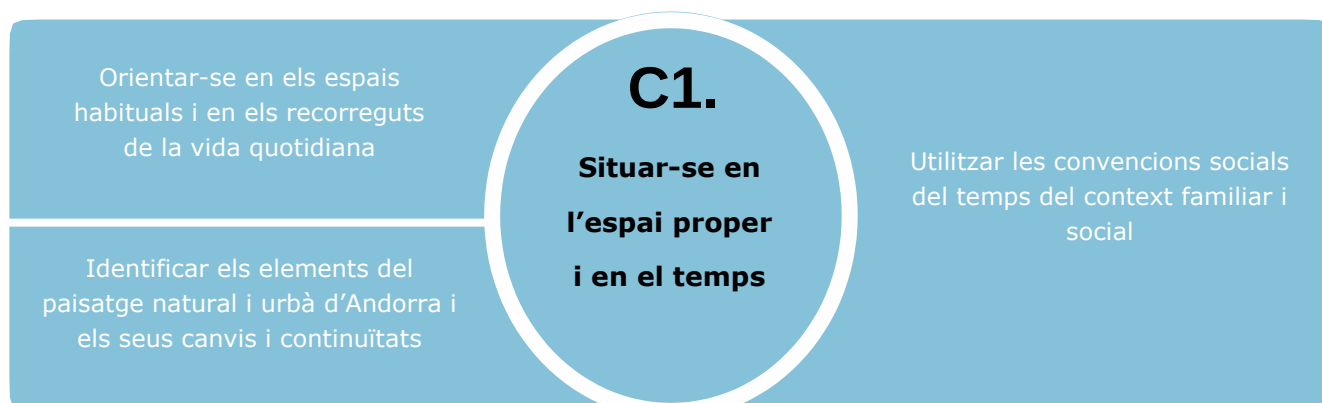
La indagació en la història personal i familiar és un moment excel·lent perquè l'alumnat tingui accés a les fonts històriques familiars, a través de la col·laboració dels pares i mares. La història més propera és un bon instrument per aprendre procediments d'interpretació de les fonts; per exemple, les fotografies i els objectes personals de quan eren més petits. També es pot fomentar el plantejament de preguntes al voltant de la història dels avis o dels pares quan eren petits, sobre aspectes com l'escola en el passat, el joc o els canvis en el temps d'oci. I del passat al futur, es pot imaginar com canviarà la família o com canviarà cada un dels seus membres en el futur.

La història familiar es pot representar gràficament en una línia del temps on es reflecteixen els esdeveniments; per exemple, dividida en “temps dels avis”, “temps dels pares” i “el nostre temps”. O una línia del temps de la curta història personal: naixement, primers passos, primeres paraules i escola, per exemple. En la construcció de la temporalitat es pot treballar, també, l'ordenació temporal, la simultaneïtat o la successió de fets viscuts. A través del calendari, es poden ordenar les festes tradicionals i relacionar-les amb els canvis estacionals o amb altres aspectes culturals, com poden ser els relacionats amb la tradició oral: cançons, rondalles, contes o jocs tradicionals.

Quadres de síntesi

Quadre de síntesi de la C1

Criteris d'avaluació

CA1. Precisió

CA2. Creativitat

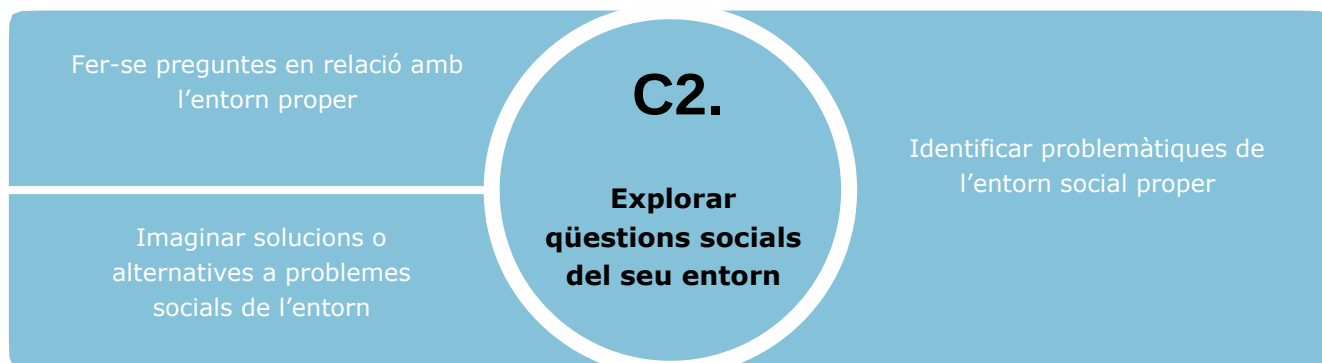
Expectatives de final de cicle

Al final de l'educació maternal, quan l'alumne se situa en l'espai proper i el seu temps localitza amb precisió elements del seu entorn proper i identifica els trets característics dels diferents paisatges propers, els seus elements naturals i socials, però també els canvis i les continuïtats en el seu entorn, en les persones que l'envolten i en ell mateix.

L'alumne també fa un ús precís dels conceptes espacials a l'hora de descriure i comparar el paisatge conegut i dels conceptes temporals tenint en compte la successió de fets i la simultaneïtat a l'hora de narrar la història familiar o local.

En aquestes narracions l'alumne mostra la seva creativitat, hi ho fa quan incorpora fets del passat que encara són presents avui en dia, però també quan l'alumne imagina i fa prospectiva sobre el seu futur o les possibles evolucions del seu entorn més proper.

Quadre de síntesi de la C2

Criteris d'avaluació

CA1. Curiositat

CA2. Creativitat

Expectatives de final de cicle

Al final de l'educació maternal, quan l'alumne explora amb curiositat qüestions socials del seu entorn més proper planteja preguntes sobre els problemes que observa en el seu entorn, orientades a esbrinar els seus aspectes fonamentals: quins són els principals protagonistes, les causes i els efectes que els defineixen i que li permeten construir el seu relat sobre una situació de la seva quotidiana que l'afecta.

Igualment, l'alumne imagina possibles solucions de manera creativa a les problemàtiques plantejades orientades a la millora de la convivència, de l'entorn.